

MÝTO, medailový kříž svatého Benedikta v Chřibech.

Antonín Galatík, Olbrachtova 1193, 76502 Otrokovice

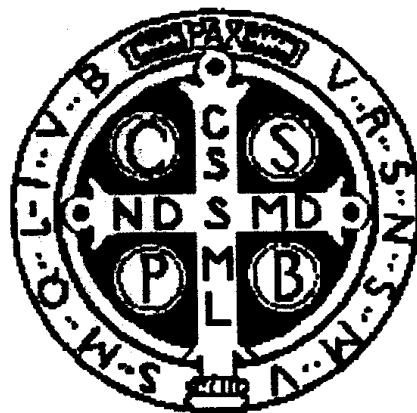
e-mail: galatik@centrum

Asi jeden kilometr od chřibského kopce Bunče, při silnici do osady Modrá u Velehradu nedaleko cesty (několik desítek metrů vlevo na rovince kde lesníci skladují vytěžené dřevo), se nachází zvláštní opracovaný pískovcový kámen. Má tvar ploché desky vysoké přes metr a široké asi 70 cm, se zkosenými rohy horní části. Geografické souřadnice polohy jsou 17° 21' 19,63'' VD a 49° 10' 27,92'' SŠ. Vpředu je na něm vyryt obraz kříže, vložený do dvojitého kruhu. V mezikruží jsou zbytky písmen, dnes už nečitelných, pouze v pravé polovině je jako poslední slabě zřetelné X. Na horní straně jsou stopy po krátkém nápisu ze tří písmen, který také končil písmenem X. Kámen v minulosti sloužil i jako hraničník a na horní část byla vysekána písmena HK. Ta jsou již také zvětřalá, mají o něco větší rozměry a překrývají původní nápis, zřejmě PAX. Na bocích horní zkosené hrany jsou zbytky reliéfů, pravý zřejmě znázorňoval tvář vousatého muže, na levé straně je jeho obsah již neidentifikovatelný. Jeho protáhlý trojúhelníkový tvar může snad naznačovat plášť zakrývající celou postavu, obvyklý na středověkých ikonách Matky Boží.

Označení „Mýto“ bylo poprvé zaznamenáno v roce 1793 ve Schwoyově Topografii. K tomuto objektu nejbližší kostel a farnost jsou Jankovice (okr. Uh. Hradiště). Okolí slouží jako skládka při těžbě dřeva a je neudržované, většinu roku rozryté těžkou technikou. Podle sdělení zdejšího lesníka, p. Skaličky, byl kámen v době totality dokonce povalen ale iniciativou lesních dělníků znovu postaven a v blízkosti zhotoveny dvě dřevěné lavičky. Traduje se, že název pochází z toho, že tu bývala křížovatka cest u které se vybíral poplatek, ale výběr mýta uprostřed lesa je nepravděpodobný. Skutečný kámen označující mýto, jaký se používal v tomto kraji, byl jen vzdáleně podobný, jeden se zachoval v obci Jalubí (viz. obrázek). Není na něm zobrazen kříž, nýbrž vozové kolo. Zobrazení na tzv. Mýtu tvarem a provedením odpovídá medailovému kříži sv. Benedikta (viz obr. níže). Text na tabulce u mýtního kamene v Jalubí uvádí, že lidová tradice spojovala tyto kameny s velkou Moravou. Pro jalubský kámen to jistě neplatí, ale není vyloučeno, že jádrem k této tradici je chřibské „Mýto“.

Benediktínští mniši patřili k prvním širitelům křesťanství na území střední Evropy. Zakladatelem tohoto řádu byl sv. Benedikt z Nursie (kolem 480-547). Poté co opustil poustevnu v Subiacu, založil klášter v Monte Cassinu a napsal zde řeholní předpisy, využívající i dřívějších pramenů. Brzy nato Benediktova sestra sv. Scholastika (+543) založila ženskou větev tohoto řádu. V šestém století, v neklidné době stěhování národů, vznikl řád vynikající svojí úměrností, důrazem na stabilitu a hospodářský rozkvět území a soulad mezi rozjímavým životem a manuální prací. Pro tyto vlastnosti zapustila řehole kořeny v Itálii a na popud papeže Řehoře Velikého (540 – 604) šílila křesťanství i v celé Evropě.

Z doby Sáma je u nás doložena christianizační činnost benediktínského opata – biskupa sv. Amandy z Maastrichtu, jak o ní vyprávějí jeho různé životopisy. Narodil se ve Francii v Nantes asi r. 584. V roce 605 se stal benediktínským mnichem v klášteře na ostrově Oye. Pak odešel do Tours, kde byl vysvěcen na kněze. Po dobu asi 15 let se staral o evangelizaci venkovanů pod vedením svého biskupa sv. Austregisiliuse a v roce 629 byl sám vysvěcen na misijního biskupa, tj. biskupa bez vlastního sídla. Pro kritiku krále Dagoberta I. byl vyhoštěn z Franské říše. Asi dva roky pak misijně působil na území Moravy s podporou tehdejšího vládce Sáma, který byl křesťanem a také zakusil Dagobertovu nepřízeň. Sv. Amandus byl

Benediktín a biskup, proto se dá předpokládat že na Moravě založil benediktínské společenství i když se o tom nezachovaly písemné doklady. Po několika letech se postoj Dagoberta změnil a sv. Amand se mohl vrátit zpět, dokonce i pokřtil Dagobertova syna, sv. Sigeberta III. Působil pak hlavně na území dnešní Belgie, kde založil řadu klášterů a zemřel r. 679 v opatství Elnon, dnes nazývaném Saint-Amand. Některé prameny tvrdí, že byl zvoleným biskupem v Maastrichtu, ale po třech letech resignoval a vrátil se k misijní činnosti. O výsledcích jeho misijního působení na našem území se nezachovaly písemné zprávy a proto je kronikáři (navzdory rannému zahrnutí Moravy mezi křesťanské země) považovali za málo úspěšné.

Benediktini položili základy toho co se dnes nazývá Evropská civilizace. Z toho důvodu je sv. Benedikt i hlavním patronem Evropy. Z dochovaných listů je známo, že měl hlubokou důvěru v moc kříže a schopnost konat tímto znamením zázraky. Tuto důvěru a zvláštní zasvěcení převzaly i generace Benediktinů. Jejich insignií se stala medaile, která má na líci obraz sv. Benedikta držícího v pravé ruce kříž a v levé knihu řádových pravidel. Na rubové straně je rovnoramenný kříž s písmeny CSPB, z latinského *Crux s. patris Benedicti* (t. j. kříž sv. otce Benedikta). Nad křížem je nápis PAX (mír), který byl po staletí hlavním mottem Benediktinů. Na ramenech kříže jsou nápisy CSSML, NDSML. Jsou to počáteční písmena latinské rytmické modlitby, *Crux sacra sit mihi lux! Nunquam draco sit mihi dux!* To znamená: Ať svatý kříž je mým světlem! Ať drak (tj. zlý duch) není mým svůdcem! V průběhu doby byla do mezikruží na obvodu kříže přidána další písmena, VRSNSMV-SMQLIVB Jsou to začáteční písmena slov latinské modlitby exorcismu: *Vade retro Satana! Nunquam suade mihi vana! Sunt mala quae libas. Ipse venena bibas!* To znamená: Odstup Satane! Nikdy mne nesvedeš svými marnivostmi! Co mi nabízíš je zlo! Sám si vypij ten jed!

Exorcismus je česky „vymítání“, což by také mohlo být v pozadí lidového označení Mýto. Mnohem pravděpodobněji však má původ v pouhé podobnosti medailového kříže s kamenem skutečného mýta, na kterém bývalo zobrazeno vozové kolo (viz obr. níže). Medailový kříž sv. Benedikta je náboženský symbol, jehož uctívání bylo doporučováno v nebezpečí smrti a církevně je dokonce vybaveno stejnými výsadami, jako uctívání slavného relikviáře sv. Mauricia.

Domníváme se, že medailový kříž na tomto místě může označovat hřbitov, kde byli pochováváni zemřelí Benediktini, kteří snad žili nedaleko odtud. To by ovšem musel potvrdit archeologický výzkum. V každém případě velký stupeň zvětrání, struktura zpracování rubové strany a nečitelný stav nápisu ukazují na velmi starobylý původ. Eroze v pískovci bývá proměnlivá, protože jednotlivé druhy se značně liší v tvrdosti a odolnosti. I nápisy které zanechali Římané jsou někde dobře čitelné. V měkkých pískovcích však eroze postupuje rychle. Tento kámen byl zhotoven z odolného pískovce, pro šedomodře zbarvený lom kameníky nazývaného modrý. V horní levé části kamene je stopa jakési „zkoušky tvrdosti“, zahloubení po zásahu střelou ráže 50 mm. Granát zřejmě nevybuchl, což by kámen zcela roztrhalo. Zůstal jen „podpis“ doby bojovného ateismu a snad i jako náznak, že síla znamení kříže trvá.

Na mírném svahu jižně od Mýta jsou stopy dávných zahloubených obydlí. Pod nimi se tři prameny stékají do mělkého jezírka se dvěma mechem obrostlými kameny, pilíři bývalé lávky. A níže po proudu je malý pozůstatek sypané hráze, která zadržovala až 10 000m³ vody.

Pozemky Bunče a jeho okolí se koupí roku 1860 staly majetkem velehradského kláštera. Roku 1883 se jejich držitelem stal Katolický podpůrný spolek olomouckého arcibiskupství. Od roku 1948 jsou, podobně jako další nemovitý majetek církví, bez právního vztahu využívány státem.

Je možné, že tady žili ti Benediktini, kteří byli u křtu prvních moravských vladyků. Tomu nasvědčuje fakt, že nedaleko se zachovaly dvě biblické plastiky na chříbské skalce, snad pozůstatek chrámu. Jejich ústřední motivy jsou rovnoramenný kříž a spoutaný had, shodné s invokacemi na medailovém kříži sv. Benedikta. Lze doložit, že tyto plastiky mohly být vytvořeny již v době misie sv. Amanda. Na jedné z plastik a na kamenném sedadle v jejich blízkém okolí jsou totiž vyznačeny stingované futharkové znaky, přehláska Ng, mající i symbolický význam vládce. Stingování písmen futharku se používá od roku 600. V roce 800 byla tato přehláska, již nepoužívaná, z futharku vypuštěna. Podle tohoto datování kříž sv. Benedikta na kameni Mýta může být památkou na Benediktínské společenství které založil sv. Amand při svém misijním působení na Moravě kolem r. 630. Pak by se tu jednalo o nejstarší kamenný křesťanský kříž nacházející se v naší republice.

Řádové sliby Benediktinů obsahují zvláštní závazek, věrnost místu. Vybudovali si vlastní hospodářství a tím získali ekonomickou nezávislost. To umožnilo neopouštět evangelizované území při migrační výměně obyvatel a dokonce ani při jeho vylidnění. Benediktíni mají jistě velké zásluhy za hospodářský rozvoj vedoucí ke vzniku Velké Moravy. Z historie ovšem víme i o úskalí latiny u slovanské lidové vrstvy a o vnitrocírkevních konfliktech vyvolaných snahou moravských panovníků vytvořit „Třetí císařství“ nezávislé jak na Franské tak i Byzantské říši. Je však jisté, že Benediktíni zasadili kořeny budoucího moravského křesťanství. Bez jejich práce by ztěžil mohl Rastislav organizovat misii sv. Cyrila a Metoděje. Solunští bratři mohli navázat na postavené základy. Písmem, přizpůsobeným slovanskému jazyku, srozumitelnými překlady evangelia a liturgických textů a nepochybně i velkým pastoračním úsilím se jim podařilo úspěšně dokončit christianizaci Moravy.

Mezi těmi dávnými Benediktíny byla asi většina bratrů z moravské krve. Jejich kosti tu někde, možná dokonce na tomto místě, leží spolu s bratry kteří přišli k nám na Moravu vyučovat základy křesťanské víry a křesťanského života. Ať odpočívají v pokoji a splní se jejich prosba, aby svatý kříž byl jejich světlem.

Zachovej nám dědictví všech Otců, prosíme Pane!

Mýto může být jedna z nejstarších křesťanských památek v naší republice.

Papež Řehoř Veliký posílá Benediktíny evangelizovat Evropu, iluminace z 12.stol.

Kámen, označující mýto, měl na líci vyrytý obraz znázorňující kolo vozu, nikoliv kříž.

Plastika posledního soudu s křížem vlevo, kropenka, výklenek pro kříž a spoutaný drak vpravo na nedalekých skalách, tematicky odpovídají invocacím benediktínského kříže.

Kameny jednoho z mnoha obydlí ležících v jihovýchodním svahu pod Mýtem.

Níže se nachází bahňité jezírko s kameny pilířů bývalé lávky a tři vodní prameny.

Pod jezírkem je zbytek hráze, která podle odhadu zadržovala více než 10 000 m³ vody.

Stopy vyjetých kolejí na hřbetu hráze dosud ukazují, že po ní kdysi vedla i vozová cesta.